

DE STRIJD TEGEN OPIUM EN ALCOHOL IN NEDERL. INDIE
DOOR
W. Ph. COOLHAAS.

Voor Europa is het schadelijke genotmiddel bij uitstek alcohol. In den Indischen Archipel is dit geheel anders, daar speelt alcohol maar een zeer kleine rol in verhouding tot een ander genotmiddel, opium. Bij opium denkt men in Nederland aan afschuwelijke, bedompte, verblijven, „opiumhollen”, en aan verdorven en ziekelijke neigingen. Maar dat is romantiek; in de realiteit van het Oosten, vooral in China, is het gebruik van opium een even alledaagsch verschijnsel als hier te lande het gebruik van een borrel. Het heeft zijn kwade zijden evenals het alcoholmisbruik, maar de menschen, die opium schuiven zijn als zoodanig niet interessanter dan de liefhebbers van een paar glaasjes jenever.

Opium is het voor de consumptie gereed gemaakte sap van de overrijpe zaaddoozen van de papaver of slaapbol (papaver somniferum). Het land van oorsprong van de plant is onbekend; vermoedelijk is het Klein Azië. Als een in vele opzichten heilzaam geneesmiddel is het opium van ouds bekend, eerst later is het daarbij als genotmiddel naar voren gekomen. Bij kleine hoeveelheden gebruikt, veroorzaakt het opium bij hen, die er niet aan gewend zijn, een droog, prikkelend gevoel in mond en keel, een gevoel van warmte in de maagstreek, soms een zekere opgewektheid, meestal echter onpasselijkheid. Is men aan het gebruik gewend, dan wordt de gemoedsstemming door het schuiven verlevendigd, de kwelling van pijn, leed en zorgen verdwijnt. Men heeft het naar zijn zin en denkt niet aan de onzekere toekomst; ook voelt men zich tot grootere krachtsinspanning in staat, want moeheid en afmatting zijn geweken. Bij grootere dosis valt verslapping van kracht waar te nemen; de geest werkt trager en de schuiver krijgt neiging tot slapen. Veelvoudig gebruik grijpt het zenuwstelsel sterk aan.

Het opiumschuiven heeft zich met de verbreiding van den Islam, die er, wanneer men de meening van zeer strenge wetsuitleggers uitzondert, niet principieel tegen gekant is, over groote deelen van de oude wereld uitgebreid. In de 16e eeuw werd China bereikt, waar het opium meer dan in geheel Mohammedaansche landen tot een volksgeesel is geworden. Wanneer het schuiven in Insulinde in zwang is gekomen, is onzeker;

Arabieren, Chineezen, maar ook reeds Hindoe's hebben daaraan waarschijnlijk allen medegewerkt. Bij de komst der Nederlanders was het gebruik reeds algemeen bekend. Al spoedig werd het opium een belangrijk importartikel voor de Oost Indische Compagnie, die zich in 1676 het monopolie voor den invoer in het rijk van Mataram, dat toen vrijwel geheel Java oostelijk van Cheribon omvatte, verwierf. Aanplant van papaver had in den archipel niet plaats en bleef, ook toen Indië aan het Nederlandsche gouvernement overging, verboden. De compagnie betrok haar opium voornamelijk uit Bengalen. Tot 1742 importeerde ze het zelf en verkocht het voor den detailverkoop aan licentiehouders. In het genoemde jaar stelde zij den invoer tegen een zeer hoog invoerrecht aan een ieder vrij, maar reeds in 1745 ging zij tot een geheel andere handelwijze over. Zij ging het opium weer zelf importeerden, maar leverde het aan de „Societeyt tot den handel im amphioen”; een handelslichaam, waarvan de aandelen in handen van Compagnie's dienaren waren en dat het uitsluitend recht van verkoop in het klein verwierf.

In 1794, vlak voor het einde van de Compagnie, trok ze den verkoop weer aan zich zelf, haar amphioen-directie verkocht het opium in groote partijen aan weder-verkoopers. Daendels voerde de verpachting van het recht van bereiden uit ruw opium en van den verkoop in het klein in, die door Raffles na een mislukte poging om het gebruik tot de drie hoofdsteden Batavia, Semarang en Soerabaja te beperken, werd gehandhaafd. Het herstelde Nederlandsche gezag liet den invoer en gros vrij, maar verpachtte het debiet in het klein. Pacht in een of anderen vorm bleef tot aan het einde der eeuw bestaan, behalve in de jaren 1827 tot 1833, toen de Nederlandsche Handelmaatschappij het recht tot opkoop uit de eerste hand en tot verkoop in het klein tegen een vaste uitkeering bezat. Sedert 1833 had invoer alleen nog door de Regeering plaats. Zij bleef verder gedurende de geheele negentiende eeuw op twee gedachten hinken: eenerzijds wilde zij de inlandsche bevolking tegen het kwaad in bescherming nemen, anderzijds wilde zij de groote winsten uit den verkoop niet missen. De pachters — zonder uitzondering Chineezen — waren er natuurlijk alleen op uit zoo groot mogelijke winsten te maken; zij ontzagen zich daarom niet in groote mate gebruik te maken van binnengesmokkeld opium, dat veel goedkooper was dan dat, hetwelk hun door de overheid werd geleverd. Wanneer de Regeering in een bui van verhoogd verantwoordelijkheidsbesef aangaande haar plichten, het debiet wilde verminderen, kon zij er daardoor niet mee volstaan den pachters minder opium te leveren, daar deze zich dan onmiddellijk van méér smokkelopium dan anders voorzagen. Zij leverde

het opium aan de pachters volgens een vaak veranderde combinatie van twee verkoopstelsels: het tibanstelsel, waarbij de pachter een bepaalde hoeveelheid moest afnemen, maar ook niet meer kon verkrijgen en het siramstelsel, waarbij hij elke door hem gewenschte hoeveelheid kon afnemen. Bij de bedoelde combinatie moest hij een zekere hoeveelheid opium tegen een bepaalden prijs en mocht hij daarenboven nog opium tegen anderen prijs van de Regeering koopen. In sommige perioden werd het opium, dat hij moest afnemen hem hoog in rekening gebracht, in andere daarentegen laag, met de prijzen van het siramopium was het juist andersom. Sinds 1824 bestonden verboden kringen, waarbinnen de invoer van opium niet toegelaten was. De belangrijkste was de Residentie Preanger Regentschappen; de maatregel had niet tot doel de bevolking tegen het heulsap te beveiligen, maar was een middel om de Chineezèn, die voor het meerendeel niet buiten opium konden, uit de streken te houden, die de meeste koffie opbrachten. De Preanger-koffie moest aan den lande geleverd worden, de verkoop er van was voor de Regeering een belangrijke bron van inkomsten en zij vreesde, dat in de Preanger gevestigde Chineezèn kans zouden zien de koffie in het geheim op te koopen en weg te smokkelen!

Het spreekt vanzelf, dat de pachters — en gewoonlijk met succes — op alle mogelijke manieren, wettige en onwettige, trachtten het hun zoo veel winst gevende opiumschiiven in den archipel te stimuleeren. Om het den afnemers maar aangenaam en gemakkelijk te maken, openen zij zooveel mogelijk verkoopplaatsen en combineerden deze meestal met schuifgelegenheden — de zoogenaamde opiumkittten. De Regeering trachtte dit wel tegen te gaan door de opening van nieuwe verkoopplaatsen en kittten aan een voorafgaande vergunning te binden, maar zij bereikte hier weinig mee; het aantal clandestiene inrichtingen was zeer groot. Personen, die bij de pachters in de schuld waren, werden gedwongen opium te koopen. En zoo waren er talloze misbruiken Tegen het einde der eeuw paste de Regeering nog slechts het tibanstelsel toe, waarbij een betrekkelijk klein aantal kisten opium door haar werd geleverd. Maar zij stond machteloos tegenover de smokkelarij, en hoe groot was de verleiding: men kon te Singapore voor duizend gulden een hoeveelheid opium krijgen, waarvoor men aan het gouvernement — zoo men het al kon koopen — drieduizend gulden te betalen had. Sluikhandel bleek niet te voorkomen, ook niet toen men in 1893 eenige stoombooten ter bestrijding van het euvel in dienst nam. En was het opium eenmaal in het land, dan was het in niets van het door de overheid geïmporteerde te onderscheiden.

De Regeering begon in te zien, dat zij haar standpunt geheel

diende te wijzigen. Om later te vermelden redenen gaat het niet aan het opiumgebruik plotseling geheel te verbieden. Handhaving van een dergelijk verbod zou trouwens niet mogelijk zijn, daar het de neiging tot smokkelen ontzaglijk zou verhoogen. De Overheid zag in, dat zij moest zorgen, dat personen, die bij den verkoop geldelijk voordeel hadden, van den opiumhandel werden uitgeschakeld. Zij kon dan den prijs zoo bepalen, dat deze eenerzijds voor de groote massa hoog bleef, wat afschrikwekkend werkte, anderzijds toch ook weer zoo laag lag, dat ze de smokkelarij niet aanmoedigde. Geleidelijk kon de overheid dan het gebruik beperken en eindelijk doen uitsterven om het vervolgens geheel onmogelijk te maken. Daartoe was het middel, door Brooshoofd en anderen sedert 1888 gepropageerd, uitstekend: invoering van de opiumregie, dat wil zeggen bereiding, verpakking en detailverkoop van het consumptieopium van staatswege. De in 1890 opgerichte anti-opiumbond sloot zich geheel bij Brooshoofd's opvattingen aan. In 1893 werd een eerste proef genomen in één residentie, namelijk Madoera. Deze slaagde uitstekend, zoodat het regiestelsel steeds verder kon worden uitgebreid. Dit was een verandering, die grondige voorbereiding vereischte, waardoor het niet mogelijk was ineens in geheel Indië een einde aan het pachtstelsel te maken. Het heeft twintig jaar geduurd eer aan de opiumpacht overal een einde was gekomen; in Augustus 1913 was het zoo ver.

De overheid laat de grondstof voor het gebruiksoopium uit het buitenland komen; vroeger kwam alles uit Britsch Indië, doch sinds daar de aanplant van de papaverplant en de uitvoer van het ruwe opium geleidelijk steeds meer worden beperkt, heeft men ook naar andere streken omgezien voor de leverantie. Thans is 50 % van de grondstof Bengaalsch, 25 % Perzisch en 25 % Levantsch (dat is in hoofdzaak Turksch) opium. Het ruwe opium wordt in de groote opiumfabriek te Weltevreden, waar meer dan duizend inheemsche arbeiders onder Europeesche leiding werkzaam zijn, verwerkt tot het voor het gebruik gereede product. Ook djitjing, dat is het aanzetsel, dat zich bij het schuiven in den kop van de opiumpijp vastkit en dat van de schuivers wordt opgekocht, wordt bij de bereiding van regieopium benut. Het verkregen product is zeer zuiver, wat de schadelijke gevolgen van het gebruik sterk vermindert. Het wordt zoodanig verpakt in kleine tinnen tubes, dat deze na opening niet voor de tweede maal kunnen worden gevuld; daardoor is het uitgesloten, dat oude tubes voor smokkelopium kunnen worden gebezigd. De inhoud der tubes varieert van 0.2 tot 5 gram. Sinds 1 Januari 1938 wordt namelijk het metrieke stelsel bij de opiumregie toegepast, terwijl vroeger gebruik werd gemaakt van Chineesche

gewichtseenheden: thails (= 1/16 kati of 38,6 Gram) en mata's (1 thail = 100 mata). De meest verkochte tube is die met een inhoud van 0,4 gram. De tubes worden zoo in dozen en deze weer in kisten verpakt, dat het voor de controleerende ambtenaren zeer gemakkelijk is na te gaan, hoeveel opium bij een bepaalde opiumverkoopplaats aanwezig is. Het opium wordt van de fabriek naar de verkoopplaatsen gezonden en daar aan het publiek verkocht door ambtenaren, die hetzij den opiumverkoop als hoofdfunctie waarnemen, hetzij als bijbetrekking. Voordeel hebben zij bij toeneming van het debiet geenszins, daar zij een vaste bezoldiging genieten.

Geheel Indië is verdeeld in regiekringen, waarvan verschillende typen bestaan.

In de *gesloten kringen* wordt in het geheel geen opium verkocht, de invoer ervan is er verboden. Het zijn die streken, waar het opiumgebruik geheel of nagenoeg geheel is verdwenen; een voorbeeld vormen de reeds genoemde Preanger Regentschappen. Thans is het in geen deele meer de bedoeling om Chineezen uit die streek te houden, het doel is zuiver en alleen het schuiven onmogelijk te maken. In *licentiekringen* wordt opium verstrekt aan personen, die daartoe van den Resident een licentie hebben verkregen en wel tot een hoeveelheid als in die vergunning is vermeld. Die hoeveelheid is bepaald in overeenstemming met de financieele draagkracht van den aanvrager en niet grooter dan wat men aanneemt, dat hijzelf pleegt te schuiven. Licenties worden alleen afgegeven, als uit een voorafgaand onderzoek is gebleken, dat de aanvrager gewend is opium te gebruiken en dat het onthouden van een vergunning voor hem lichamelijk schadelijk zou zijn. De licentiekringen omvatten die gebieden, waar het aantal schuivers te groot is dan dat men tot een algeheel verbod kan overgaan, terwijl het toch ook weer niet zoo groot is, dat afdoende toezicht onmogelijk zou worden. Daar de licenties op naam zijn gesteld is het onmogelijk, dat nieuwe schuivers zouden ontstaan, zoodat deze kringen langzamerhand in gesloten kringen zullen kunnen worden omgezet, als de thans aanwezige opiumgebruikers uitsterven. Het is thans nog het meest voorkomende type. Dan volgen de *gemengde kringen*, waar aan bepaalde bevolkingsgroepen, meestal de geheele inlandsche bevolking, soms bepaalde landaarden, slechts opium op een licentie wordt verstrekt, terwijl voor de Chineezen hetzelfde geldt als wat in de vierde en laatste soort van kringen op alle personen toepasselijk is. In die vierde categorie, die der *open kringen* wordt namelijk aan ieder opium verstrekt, die het wil koopen, echter tot een hoeveelheid niet grooter dan die welke men mag aannemen, dat de koper zelf zal gebruiken. Deed men dit niet, dan zou natuurlijk veel regieopium naar kringen van

andere categorieën gesmokkeld worden. Open kringen vindt men in die streken, waar veel schuivers voorkomen en waar smokkelarij slechts met veel moeite zou kunnen worden bestreden. Voorbeelden zijn de drie hoofdsteden van Java: Batavia, Semarang en Soerabaja en groote gedeelten van de gewesten Oostkust van Sumatra en Riouw en Onderhoorigheden. Deze laatste liggen zeer open voor smokkelarij met prauwen van den overwal en onder de sterk gemengde bevolking komen veel schuivers voor. Gemengde kringen heeft men onder andere in deelen van Banka en Onderhoorigheden en van de Westerafdeeling van Borneo, waar veel schuivende Chineezzen wonen, terwijl opiumgebruik onder de inheemsche bevolking er een uitzondering is. Aan personeel van de weermacht en de politie, zoomede aan minderjarigen mag nergens opium worden verstrekt. Dit alles betreft het leveren van regieopium aan schuivers; de verschaffing van medicinaal opium, dat trouwens niet in de opiumfabriek wordt bereid, aan zieken, valt geheel buiten de bemoeienis van den dienst der opiumregie en is zaak van den behandelenden geneesheer.

Het aantal licentiehouders bedroeg ultimo 1938 39.765, onder hen waren 10636 Chineezzen en slechts 3 Europeanen. Bovendien werd volgens een tamelijk betrouwbare telling aan 42571 personen, onder wie 37065 Chineezzen en geen Europeanen in open en gemengde kringen zonder licentie opium verschaft. Dit wil niet zeggen, dat het zeker is, dat in die laatste streken werkelijk niet door Europeanen wordt geschoven, want Europeesche schuivers blijven liefst onbekend bij de overheid, waarom zij het opium door inlandsche bedienden laten koopen. Er zijn in Indië dus ongeveer 82.000 schuivers bekend, waarvan meer dan de helft Chineezzen zijn. Het aandeel van deze laatsten in het debiet is zeer groot: van de totale hoeveelheid verkocht opium, 22191 kg werd 17758 kg aan hen verstrekt. Bij de inheemsche bevolking gebruikt die der Buitengewesten niet meer dan een veertiende van wat door die op Java wordt geschoven. Het schuiven door inlanders komt op Java het meeste voor bij de Madoereezzen en bij de Javanen van Soerakarta, in de Buitengewesten bij de Bataks. Veel meer dan de helft van het totaal verkochte quantum werd in de open kringen van Sumatra's Oostkust en Riouw aan Chineezzen geleverd. Meerendeels waren de schuivers daar koelies, die meestal geen Nederlandsche onderdanen waren, alleen Chineesch verstonen en weinig contact met de inheemsche bevolking hadden, lieden, die na eenige jaren weer naar hun land van herkomst, China of het Maleische schiereiland, terugkeerden. Het zou onjuist zijn dezen menschen, wier aanwezigheid in economisch opzicht

gewenscht is, bij het schuiven meer moeilijkheden in den weg te leggen dan in hun eigen land.

Het aantal verkoopplaatsen was eind 1938 815, waarvan meer dan de helft op Java. In de verkoopplaatsen mag geen opium geschoven worden. Dat doen de opiophagen óf thuis óf, en wel met name de juiste bedoelde Chineezzen, in opiumkitten. Daar vinden zij baleh-balehs, bamboerustbedden, waar zij zich op neerleggen, elk voorzien van een opiumpijp en een lampje, waarmee zij het opium in de pijp aan het smeulen brengen. Het houden van kitten, waar natuurlijk geen opium wordt verkocht en die op een bepaalden minimumafstand van de verkoopplaatsen moeten zijn gelegen, is een particulier bedrijf, waarvoor echter een vergunning noodig is. Er waren in 1938 nog maar 25 kitten tegen 795 in 1905; 18 ervan zijn ter Oostkust gevestigd. Er moesten echter in 1938 88 vervolgingen tegen houders van clandestiene kitten worden ingesteld. Het rooken in de kit heeft voor den schuiver niet alleen het voordeel, dat hij zich ongestoord in een rustige omgeving aan het opiumgenot kan overgeven, maar ook dat hij gebruik kan maken van goed doorgerookte pijpen, wat het genot zeer schijnt te verhoogen. Tegen clandestiene kitten dient streng te worden gewaakt, want meestal wordt daar geen regie- maar smokkelopium geschoven.

Het smokkelen van opium is nog altijd de grootste moeilijkheid voor de overheid bij het opiumvraagstuk. Kon het clandestien binnen brengen van opium geheel worden voorkomen, dan zou men er alleén toe kunnen overgaan het gebruik overal te verbieden. Dit is echter niet mogelijk. Het binnenbrengen van een zoo waardevol product, dat een gering volume inneemt in een eilandenrijk uit streken, waar het veel voorkomt, kan niet geheel belet worden. Op alle mogelijke manieren wordt gesmokkeld; oogenschijnlijk onschuldige passagiers of leden van de bemanning van schepen, die uit China, Singapore of andere Oostaziatische havens komen, brengen het in hun koffers, tusschen hun kleeven, in pakjes mee; het wordt in postpakketten binnengebracht en in alle mogelijke importartikelen verstopt: kisten, potten, vaten, flesschen, sardineblikjes, helmhoeden, zaklantaarns, holle hakken van Chineesche muilen, Chineesche graven, steenen beelden enz., enz.! Naar een gebied met talrijke kreeken en een weinig bewoonde kuststrook als de Oostkust van Sumatra, naar een eilandengebied als Riouw, beide gelegen in de nabijheid van een wereldhaven als Singapore, is de sluikhandel al bijzonder gemakkelijk. In die streken en te Singapore zijn agenten van in China zetelende, uitgebreide en kapitaalkrachtige organisaties gevestigd, die voor geen listen en middelen terugdeinzen om hun doel te bereiken. Zij beschikken over allerlei vaartuigen, die het product buiten de territo-

riale wateren aan prauwen overgeven, die het gemakkelijk binnen kunnen brengen zonder de aandacht te trekken. Een zeer veel toegepaste truc is het zenden van anonieme brieven, waarin de import van smokkel-opium op een bepaaldè plaats aan de politie en de opiumrecherche wordt gesignaleerd. Gaan zij daar op in, dan zullen zij ook werkelijk een kleine partij aanhalen, maar dit geschiedt slechts om de aandacht van een ander punt af te leiden, waar een groote hoeveelheid wordt binnengebracht.

Om aan het euvel paal en perk te stellen is internationale samenwerking onontbeerlijk. Sinds de in 1909 te Sjanghai gehouden anti-opiumconferentie bestaat een internationale opiumcommissie, waarin Nederlandsche gedelegeerden zitting hebben. Na den eersten wereldoorlog heeft de Volkenbond de supervisie over de uitvoering der in 1912 te 's-Gravenhage door tal van staten gesloten conventie tot het tegengaan van opiummisbruik in het algemeen en opiumsmokkel in het bijzonder aan zich getrokken. Nederland heeft aan deze samenwerking steeds volgaarne en ijverig medewerking verleend. Zonder dat men kan zeggen, dat de door haar bereikte resultaten afdoende zijn, kan toch wel worden vastgesteld, dat de internationale samenwerking vrucht begint te dragen. De zwakste schakel in den keten van op dit gebied samenwerkende staten is een gevaar voor alle andere. Dit gevaar gaat natuurlijk niet uit van de landen van consumptie, maar van die van productie. De Chineesche autoriteiten zijn niet bij machte de aanplant van papaver in hun land geheel te voorkomen. Dat Mandsjoekwo de ongebreidelde uitbreiding van de papavercultuur heeft toegestaan, voorspelt weinig goeds. De Nederlandsche Regeering verklaarde reeds in 1925, dat zij binnen 15 jaar, nadat alle samenwerkende landen de papaverteelt afdoende aan banden zouden leggen, een algeheel opiumverbod zou uitvaardigen. De omstandigheden waaronder zij aan haar belofte zou moeten voldoen, zijn echter nog niet ingetreden. In Indië is men met de beperking van het gebruik reeds verder gevorderd dan de internationale commissie thans nastreeft als voorloopig voor de geheele wereld te bereiken toestand. De naam Van Wettum is op dit gebied alom bekend; deze bekwame man stond jarenlang aan het hoofd van den dienst en ver-tegenwoordigde later Nederland op internationale opiumcongressen.

In Indië berust de algemeene leiding van den strijd tegen den opiumsluikhandel onder den Procureur-Generaal bij de Afdeeling Algemeene Recherche van diens parket. Voor de bestrijding ter zee werd tot voor kort in de eerste plaats gebruik gemaakt van een specialen snelvarenden opiumjager en verder van een aantal motorbooten. Thans zijn voor dit doel geen speciale schepen beschikbaar, maar houden alle

gouvernementsvaartuigen zich bij tijd en wijle hiermee bezig. Met de groote stoomvaartmaatschappijen is overeengekomen, dat haar scheeps-officieren hun actieve medewerking bij den strijd zullen verleenen; wordt een van haar schepelingen op deelname betrappt aan den sluikhandel in verdoovende middelen, dan wordt hij direct ontslagen. Op het aanhalen van smokkelopium zoo te land als in de territoriale wateren zijn hooge premies gesteld. Merkwaardig is, dat het personeel van de opiumfabriek uit de chemische samenstelling van de bij haar-ingeleverde djitjing kan nagaan, of deze van regie- dan wel van andere opium afkomstig is. Zij kan daardoor waardevolle inlichtingen aan de politie verschaffen. De maximumstraf tegen opiummisdrijven bedreigd is gevangenisstraf van drie jaar en geldboete van tienduizend gulden; het opium, waarmee een misdrijf is gepleegd, wordt natuurlijk verbeurd verklaard. Het gelukt slechts zeer zelden de leiders van een smokkelorganisatie in handen te krijgen, men betrappt gewoonlijk ondergeschikte handlangers, die na hun straf te hebben ondergaan zonder hun chef verraden te hebben, door dezen beloond worden. De hoeveelheid opium, die door de politie wordt aangehaald, is uit den aard der zaak sterk wisselend. Gedurende de laatste tien jaar werd de grootste hoeveelheid in 1932 aangehaald, namelijk 1222 kg, de kleinste in 1938, slechts 171 kg. In deze cijfers is begrepen de regieopium, die clandestien van open naar gesloten kringen enz. werd vervoerd. 90 % van de aangehaalde niet-regieopium was uit China afkomstig.

Hoeveel opium wordt binnengesmokkeld, is natuurlijk onbekend. De hoeveelheid is echter zoo groot, dat men bij de vaststelling van den prijs van het regieopium ernstig met den smokkelhandel rekening moet houden. Verhooging van den prijs doet den sluikhandel onmiddellijk stijgen. Langen tijd was de prijs in het grootste gedeelte van Indië voor de consumenten dertig gulden per thail, dat is ongeveer tachtig cent per gram. In gewesten, die sterk bloot stonden aan smokkelarij golden lagere prijzen, zoo in Riouw sinds 1933 veertien gulden en in de afdeelingen Bengkalis en Indragiri achttien gulden. In Februari 1936 werd de debietprijs voor Java mede op verzoek van de internationale opium-conferentie te Bangkok van dertig op twintig gulden teruggebracht, daar de waardevermeerdering van het geld en de toenemende smokkelarij dit noodig maakten. Het gevolg was, dat het debiet, dat sinds 1928 voortdurend en sterk daalde, steeg. Daarin zie men niet een door de overheid bevorderde toeneming van het opiumgebruik, maar een verbeterde verhouding tusschen de afneming van regie- en van ander opium. Nu de prijs zoo sterk verlaagd is, loont het groote risico, dat zij loopen, den smokkelaars het bedrijf niet langer of althans veel minder.

Het vermeerderde gebruik is echter ook toe te schrijven aan den verbeterden economischen toestand. Dit geldt zoowel voor licentiehouders, die in de malaisejaren vaak niet voldoende bij kas waren om de geheele hun toegestane hoeveelheid af te nemen, als — en dat in sterkere mate — voor de andere schuivers in open en gemengde kringen. Men dient daarom het hier volgende staatje voorzichtig te lezen. Vermeerdering van het gebruik van regieopium in sommige jaren beteekent allerminst, dat de overheid de opiumbepalingen met minder straffe hand zou hanteeren en bijvoorbeeld meer licenties zou uitgeven! Het staatje laat trouwens duidelijk zien, dat sinds de invoering van de opiumregie geheel Indië, het debiet tot op ongeveer twee negende is verminderd.

Debiet Bruto-opbrengst		Debiet Bruto-opbrengst			
	(in kg.)	(in 1000 gld.)			
1914	98816	34988	1927	59097	40580
1915	89938	32590	1928	61799	42826
1916	91482	35345	1929	58788	40938
1917	94107	38205	1930	49280	34549
1918	90170	38750	1931	35788	25312
1919	91714	42487	1932	24428	17348
1920	100669	53591	1933	18356	12661
1921	84727	53265	1934	16651	11145
1922	65466	44186	1935	14513	9527
1923	55538	37566	1936	15578	8882
1924	50334	35296	1937	20551	11476
1925	52085	36621	1938	22191	11948
1926	55198	37698			

Het zou volkomen onjuist zijn er de overheid een verwijt van te maken, dat zij voordeel trekt uit den verkoop van opium. Sinds de negentiger jaren heeft zij den strijd tegen dit genotmiddel op krachtige wijze en door juist gekozen maatregelen aangepakt. Dat zij daarbij winst maakt, is een bijkomstige omstandigheid. Een van de middelen in den strijd is het hoogstellen van den debietprijs, opdat het aantal schuivers gering en de door hen gebruikte hoeveelheid laag blijve. Eén reden, waarom geen absoluut verbod kan worden vastgesteld en waarom de prijs niet nog hooger wordt gesteld, de smokkelarij bespraken wij reeds. De bedragen in het staatje opgenomen, zijn die van de bruto-opbrengst van elk jaar. Daar de dienst der opiumregie sinds eenige jaren met dien van de zoutregie is vereenigd, kan niet opgegeven worden, hoeveel de onkosten bedragen, die moeten worden afgetrokken om de netto-

opbrengst van den opiumverkoop te verkrijgen. Tezamen brachten beide takken van de regie in 1938 netto 14.886.000 gulden op. Het spreekt van-zelf, dat deze som een welkome bijdrage voor de schatkist vormt.

Over de redenen, die tot opiumschiiven voeren, vindt men in het nummer van de Mededeelingen van den Dienst der Volksgezondheid, dat in 1937 voor het te Bandoeng te houden congres voor landelijke hygiëne een uiteenzetting van den arbeid van dien dienst gaf, het volgende:

„Er zijn drie categorieën opiumgebruikers, zij, die het als een genotmiddel matig rooken, verder de chronische zieken, die pijn lijden en in opium verlichting vinden, en tenslotte de psychopathen, die er misbruik van maken. Wat de eerste, verreweg de grootste, groep aangaat, is het opiumvraagstuk geen medisch, maar een sociaal-economisch probleem: geneeskundig gesproken is de opium met mate gerookt een betrekkelijk onschuldig genotmiddel, door den hoogen prijs echter bezwaart het onevenredig het budget der gebruikers.

Voor de tweede categorie kan in dit land, waar nog zoovelen medische hulp moeten ontberen, of waarvoor geneeskundige hulp niet meer kan baten, de opium een zegen zijn.

De misbruikers, de eigenlijke toxicomanen, zijn naar mijn en anderer ervaring gering in aantal. Er zijn enkele plaatsen, waar zij met ontweningskuren geholpen kunnen worden. Uit den aard der zaak is echter het aantal recidiven bijzonder groot en het is de vraag, of de publieke uitgaven voor deze psychopathen wel verantwoord zijn.

Ook een inperking van het opiumdebiet werkt averechts, omdat dan direct het gebruik van veel ergere vergiften: morfine, cocaïne, heroïne gaat stijgen”.

Wat de zoo juist genoemde genotmiddelen aangaat, ook deze worden natuurlijk uit den smokkelhandel verkregen. Ze worden in het bijzonder gebruikt in de Preanger, zooals we zagen van ouds een gesloten kring. Hieruit valt te leeren, hoe voorzichtig men dient te zijn met het vormen van dergelijke kringen, zolang men de smokkelarij niet volkomen in de hand heeft.

Dat opium een groot kwaad moet worden genoemd, wordt door een combinatie van twee zeer onaangename eigenschappen veroorzaakt; het verzwakt den wil en het gebruik kan niet plotseling beëindigd worden. Wanneer het lichaam eenmaal gewend is aan de opgewekte opiumbehoefte, treedt bij een doorgaande onderverzadiging een allerheftigste reactie op, psychisch zoowel als lichamelijk, de zoogenaamde abstinentiëreactie. De opiumschiiver met zijn verzwakte wilskracht is daardoor in de onmogelijkheid het schiiven te staken. De vrees voor de bedoelde

reactie is de alles beheerschende drijfveer van zijn leven geworden. Het is onjuist te meenen, dat een opiumschuiver hoofdzakelijk streeft naar een zoogenaamde opiumroes; hij wil alleen het verschrikkelijke, wat hem bij onthouding overkomt, voorkomen, eventueel dempen. Met de smokkelarij is de abstinentiereactie de oorzaak, dat de overheid aan het opiumgebruik niet eensklaps een einde kan maken. Die reactie maakt dat het schuiven vooral voor den arme een ontzettende tyran is. Daarvoor verwaarloost hij zich zelf en zijn omgeving; zijn gezin beteekent niets meer voor hem, als kostwinner is hij niets meer waard. Door een andere eigenschap van het opium is hij bij gebruik van veel opium ook niet meer in staat tot het uitoefenen van de normale geslachtsgemeenschap.

Er bestaan in Indië drie door de overheid gesubsidieerde vereenigingen, die haar in den strijd tegen het opium steunen: de Nederlandsch-Indische Grootloge der Internationale Orde van Goede Tempeliers, de Bataviaasche en de Bandoengsche Anti-Opiumvereeniging. In de eerste plaats trachten zij uitbreiding van het kwaad tegen te gaan. Haar propagandisten werken veel onder de schooljeugd, verder verspreiden zij bevattelijke boekjes en tijdschriftartikelen over het opiumvraagstuk, organiseeren anti-opiumweken, brengen propagandaplatten in publieke gebouwen aan, houden lezingen, vertoonen films en verstrekken inlichtingen in stands op jaarmarkten. Het succes, dat zij daarbij in het bijzonder onder de rijpere jeugd behalen, moet niet onderschat worden. Vooral op de Chineezzen, die zooals wij zagen, de voornaamste gebruikers zijn, maakt het argument grooten indruk, dat de opiumschuiver in economisch opzicht een waardeloos lid van de maatschappij, een parasiet, wordt en zijn gezin verwaarloost. Men begint in de toonaangevende Chineesche milieus op de schuivers neer te zien, gaat niet gaarne met hen om, daar men liever niet in hun gezelschap gezien wordt en accepteert hen niet graag als schoonzoön.

Ook aan de geneeskundige behandeling en ontwenning der schuivers besteden de genoemde vereenigingen haar aandacht. Evenals de zending nemen zij geen genoegen met de sceptische houding, die sommige artsen aannemen ten aanzien van de mogelijkheid schuivers blijvend aan het opiumgebruik te ontwennen. Aan het zendings-ziekenhuis Immanuel te Bandoeng is een anti-opiumpaviljoen verbonden, waar aan opium verslaafden een ontwenningsskuur kunnen ondergaan. Daar werden in 1938 635 patiënten behandeld, onder wie 37 vrouwen; aan het einde van het jaar waren nog 30 personen onder behandeling, 44 hadden zich aan de verpleging onttrokken voor zij genezen waren, 14 waren er overleden; de rest, de groote meerderheid dus, was als genezen ontslagen.

Onder de behandelden waren er vrij veel, namelijk 188, die aan gevaarlijker genotmiddelen als morphine en heroïne verslaafd waren. Het aantal recidivisten onder de patiënten was vrij groot, in 1937 137 of 15 %. Ook in eenige andere ziekeninrichtingen werden patiënten voor dit doel behandeld, de belangrijkste daarvan is het hospitaal van de vereeniging Ziekenzorg te Soerakarta.

Zeer moeilijk is het de uit deze inrichtingen ontslagen personen voor terugvallen te behoeden. Op het gebied van de nazorg verricht in het bijzonder de Bataviaasche Anti-Opium vereeniging goed werk. Ze onderhoudt contact met oud-patiënten, verleent hun, indien ze standvastig blijven, insignes, tracht door wijkverpleging en huisbezoek hen er van te weerhouden bij ziekte weer hun toevlucht tot opium te nemen en geeft goedwillenden, die zich niet sterk genoeg voelen om den strijd vol te houden, gelegenheid in haar doorgangshuis, het oude landgoed Tandjoeng West buiten Weltevreden, nazorg te ontvangen. De genoemde vereenigingen en de zending doen dus al wat in haar macht is om oud-opiophagen blijvend uit hun moeilijkheden te verlossen. Van Chineesche jeugdvereenigingen wordt veel medewerking ondervonden. Over de waarde van de ontwenningsskuur blijven echter de meeningen zeer verdeeld. De Chineesche arts Kwa Tjoan Sioe, die zijn sporen op het gebied der bestrijding verdiend heeft, zegt er over: ontwenningsskuren beschouw ik als een lapmiddel in den strijd tegen het opiumkwaad. De niet minder bekende Dr. Bonebakker beschouwt ze daarentegen als een onmisbaar element in den opiumstrijd.

Veel minder belangrijk dan deze strijd is die tegen den alcohol. Ook de verkoop van alcoholische dranken werd in de negentiende eeuw verpacht; reeds in 1873 werd hiervan op Java afgestapt en overgegaan tot accijnshewing. Later geschiedde dit ook in de Buitengewesten. De accijns op bier en gedistilleerd brengt ongeveer anderhalf millioen gulden 's jaars op. De distillatie van alcoholica is in groote deelen van Indië verboden. De verkoop van drank is overgelaten aan een beperkt aantal vergunninghouders, waarvan elk niet meer dan een bepaald quantum mag importeerden. Het binnensmokkelen van drank is, daar het volume van het product zooveel grooter is dan dat van opium en de waarde geringer, veel beter te voorkomen. Minder gunstig staat het echter met het in Indië fabriceren van alcoholische dranken. De bevolking beschikt over de grondstoffen en middelen om die zelf te bereiden; zoo door het eenvoudige en vrij onschuldige middel van het laten gisten van palmsap en het veel schadelijker van door distillatie daaruit bereiden van dranken van hoog alcoholgehalte en onzuivere samenstelling. Zeer algemeen verbreid is in sommige streken, vooral ter Oostkust van

Sumatra, het stoken van arak uit rijst en suiker, waarbij een product wordt verkregen, dat 60 à 66% alcohol bevat. De politie betrapt zeer vaak lieden, meestal Chineezzen, die zich met het clandestiene bereiden van dezen drank bezig houden, op heeter daad, maar men krijgt geenszins den indruk, dat haar arbeid ten deze afdoende resultaten geeft. De bereiding is in afgelegen gebieden zoo gemakkelijk, dat vermoedelijk slechts een klein percentage der arakstokers ontdekt wordt. Alleen al hierom zou het hoogst ongewenscht zijn het door sommigen bepleite algemeene drankverbod voor geheel Indië uit te vaardigen, want dan zou men hetzelfde zien als voor een twintigtal jaren in de Vereenigde Staten gebeurde, namelijk dat vrij onschuldige dranken door een clandestien product van zeer slechte samenstelling vervangen werden. De totstandkoming van eenige bierbrouwerijen op Java, die een goed en goedkoop product van laag alcoholgehalte fabricceeren valt daarom toe te juichen; óók om economische redenen is het gebruik van dezen drank te verkiezen boven dat van duurder bier uit het buitenland, dat veel geld uit het land voert.

De overheid is van meening, dat er geen reden bestaat tot ongerustheid over de mate van drankgebruik in Indië, zij blijft echter waakzaam en houdt zich op de hoogte. In de laatste jaren heeft zij haar artsen hierbij ingeschakeld door hun op te dragen zich van het alcoholgebruik in hun ressorten op de hoogte te stellen. Over het algemeen is de inlander afkeerig van alcoholische dranken. Dat uit officieele statistieken blijkt dat per hoofd van de bevolking maar een vijf en twintigste gebruikt wordt van wat per hoofd in Nederland wordt gedronken, zegt echter weinig, daar zooals reeds gezegd is, in sommige streken clandestien veel alcoholica gestookt worden. Ook bestaan naar plaats en naar landaard te groote verschillen, dan dat zoo'n algemeen cijfer veel inzicht zou verschaffen. Men kan zeggen, dat bij de inheemsche bevolking van Java, waar men op het platteland van clandestien arakstoken weinig merkt, het gebruik zeer gering is en misbruik in het geheel niet voorkomt. Dit is minder te danken aan het verbod van den Islam, dat vooral door de hogere standen nogal eens wordt overtreden, dan aan de natuurlijke matigheid der Javanen. Buiten Java staat het hiermee niet zoo gunstig. Over het algemeen zal men in het Oosten van den Archipel meer van ge- en misbruik merken dan in het Westen, zoo ook bij heidenen en christenen meer dan bij mohammedanen. Bij sommige stammen is geregeld gebruik van palmwijn regel, tot zelfs bij kinderen, bij andere, in het bijzonder primitieve, is het een uitzondering, maar worden bij feesten groote hoeveelheden verzwolgen. Vermoedelijk wordt het gebruik in de Buitengewesten onderschat. Door Vreemde Oosterlingen wordt vrij veel

alcohol gebruikt; dronkenschap kan men vooral bij Voorindiërs veel waarnemen, maar zelfs de Arabieren zijn lang niet allen geheelonthouders. Bij het clandestiene arakstoken zijn gewoonlijk Chineezen betrokken, zij zijn ook de afnemers van dit product, maar zijn over het algemeen zeer matig. Het alcoholgebruik is onder de Europeanen per hoofd veel grooter dan in Nederland, al is het aan het afnemen. In het bijzonder door de mindere militairen wordt veel gedronken, hoewel hierin verbetering valt te bespeuren. De alcohol was vroeger vrijwel het eenige wat dezen menschen buiten hun diensttijd afleiding en opwekking kon verschaffen. Sedert echter den militairen betere ontspanning wordt verschaft door sport en tehuizen, waar ze gepast vermaak kunnen vinden en sedert hun geheele levenswijze door het toenemen van huwelijken op moreel hooger peil is gekomen, neemt de invloed van den alcohol af. De in den kampong afgezakte Europeaan gaat zich vaak aan het product te buiten. Hij stelt daardoor zijn rasgenooten in een slecht daglicht, hoewel er gelukkig geen sprake van is, dat de Javaan het door hem gegeven voorbeeld zou gaan volgen, want daarvoor heeft hij te grooten afschuw van dronkenschap. De drankbestrijding is van particuliere zijde oorspronkelijk uitgegaan van zendingskringen en van officieren en artsen, die in het leven van den soldaat belang stelden. Naderhand is ook door inheemsche vereenigingen, zooals den Regentenbond, Sarekat Islam en andere de strijd tegen den alcohol aangebonden. In die kringen tracht men vooral de schooljeugd tegen het kwaad te wapenen. Bij hun arbeid ontvangen de bestrijders van alcoholmisbruik op verschillende wijzen steun van de Regeering.